

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacræ
Theologiæ Professoris, Cvrsus Philosophicus Vniversvs**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disput. X. Sintne gradus Intensionis homogenei, an heterogenei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

calor, atque intensus: subiectum tamen habens remissum calorem non est æquè calidum, ac habens intensum.

XIV. **Vnus iusbus** Quod verò hæc sit mens Aristotelis, videntur ipsius verba insinuare, ait enim *unum iustum esse magis iustum, quam alium, non tamen unam iustitiam esse magis iustum alio, quam aliā*: quod tamen non arguit unam qualitatem non habere plures gradus quam aliā. Sicut licet lignum unius palmi sit æquè lignum, ac lignum quatuor palmorum, lignum tamen quatuor palmarum est magis extensum; ergo & calor ut quatuor, licet non sit magis calor quam calor ut unum, est tamen magis intensus: sicut etiam non est magis homo is, qui habet partes alias integrantes, quas non habet alius, licet possit esse major homo.

SECTIO III.

Vera opinio de intentione, & remissione qualitatum.

I. **Intensio fit additione gradus ad gradum.** **Remissio per gradus aliquis ex pulsione.** **Q**uarta itaque & vera sententia docet, intentionem qualitatum fieri per additionem gradus ad gradum, & hoc sensu per maiorem radicationem in subiecto, hōque gradus physicè & realiter inter se distingui, veraque & Physicā unione sibi invicem in eādem parte subiecti uniri. Remissionem è contrā afferit hæc opinio fieri per destructionem & expulsiōnem aliquis gradus, & hoc etiam sensu per minorem radicationem in eodem subiecto: ita Alber, in 1.d.17.ar.10.S.Bonav.in 2.part.dist.ar.1.q.1.ad secundum. Scotus in 1.d.17.q.3. Okam in 1.d.17, q.6. Greg.ibid.q.4.ar.1. Gab. in 1.d.17.q.6. Tol. 4.Phys.q.12.&l.1.d.Gener.ar.3.q.4. Suarez d.46. Met.1.n.29. & 34. Vasq. to.1. in 1.2. d.82.c.3. Rubius 1. de Gen.c.4.tract.3.q.5.n.145. Murcia 1.1. de Gen.d.2. q.4. Hurt. Gen. d.5. f.4. n.41. Tanner.2.2.d.2.q.2.d.4. 126. Arriaga d.3. Gen.f.1.n.17. Oviedo Cont.4. Gen.p.1.n.32. & communis fermè hodie Philosophorum ac Theologorum sententia.

II. **Mens s. Thoma de modo, quo si intentionis qualitatum est validè dubia.** **Doct Arist. intentionem fieri per additionem gradus ad gradum.** **P**ro hac etiam sententia citati solet S. Thomas tum aliis locis, tum præcipue 2.2.q.24 art.4.ad 3. ubi ait eos propriam vocem ignorare, qui dicunt habitum charitatis augeri per radicationem in subiecto, sed afferit eum augeri secundum essentiam, & hoc sensu magis radicari in subiecto. Alibi tamen obscurius loquitur de modo, quo sit qualitatum intensio. Quare Cajetanus fatetur mentem S. Thomæ hac in parte esse, validè dubiam. Videatur P. Hurtado d.5. Gen.f.5. quæ tota est de mente S. Thomæ. Hanc sententiam clare docet Aristoteles 4. Phys. tex. 84. ubi ait eodem modo quo ex frigido fit calidum, ex calido fieri magis calidum; sed ex frigido fit calidum per pro-

ductionem veri caloris, qui antea non erat in subiecto, ergo & ex calido fit magis calidum per productionem caloris, qui antea non fuit in subiecto.

Ratio hujus sententiae desumitur præcipue ex impugnationibus jam positis aliarum omnium. Vlterius **Virtus acti- tamen probatur, nam virtus activa qualitatis verè va qualita- augetur per intentionem, sed virtus activa consistit in ipsā entitate qualitatis, ut suprā ostensum est, ergo. Sicut itaque quando augetur quantitas molis, debet addi nova pars molis, ita quando augetur quan- novus gra- tias virtutis, addi similiiter debet nova pars virtutis, seu qualitatis. Deinde, definit Concil. Tridentinum homines non mereri primam gratiam, sed augmentum gratiæ: item, gratiam per bona opera augeri, ergo ipsa gratia debet augeri, & fieri major, ergo justus habet majorem gratiam, seu plus gratiæ post bona opera quam ante, ergo gratia habet diversos gradus. Alia argumenta pro hac sententia posita sunt suprā in impugnatione aliarum opinionum.**

Dices primo; hi gradus vel sunt ejusdem speciei, vel diversæ: si ejusdem, non possunt esse simul in eodem subiecto; si diversæ, non possunt continua- & facere intentionem, ergo. Resp. licet sint diversæ speciei incompletæ, posse eos continuari, ut affirmant multi de partibus heterogeniis viventium. Deinde, duo accidentia ejusdem speciei possunt subinde esse in eodem subiecto, quando est peculiaris ratio, ut sèpè dictum est.

Dices secundò; essentia rerum sunt indivisibilis, & sicut numeri secundum Aristotelem 8.Phys. c.3. ergo qualitas non potest esse divisibilis in diversos gradus. Contrā, ergo nec habere potest extensionem, nec homo animam & corpus, aut diversas partes integrantes, si res omnes debeant esse omnimodè in- divisibilis. Mens ergo Aristotelis est, sicut ablatâ vel apposita, aliquâ unitate, variatur numerus, ita ablatâ parte aliquâ à toto, vel apposita, variatur totum. Quod etiam nos hic afferimus; additâ enim novâ parte intentionis, tam est novum compositum metaphysicè loquendo, quam si addatur nova pars extensionis. Negatur etiam ita individuari accidentia à subiecto, ut non possint, vel duo esse in eodem subiecto, vel ut id quod est in uno, non potuisse in alio.

Dices tertio; eadem anima rationalis indivisibilis dat diversis partibus materiae diversas denominatio- nes, carnis, ossis, &c. ergo & eadem qualitas poterit tribuere diversas similiiter denominationes. Ne- gatur consequentia, primò enim anima non tribuit tiones, sicut diversas hæcse denominations eidem parti, sed di- versis. Deinde, dici potest, varietatem illam de- nominationum provenire, non ab anima præcise, sed ab unione heterogeneâ, vel à diversâ complexio- ne accidentium.

DISPUTATIO X.

Sintne gradus intentionis homogenei, an heterogenei.

SECTIO PRIMA.

Proponuntur sententiae.

I. **Aperitur status præ-** **D**iximus disp. præcedente intentionem qualitatum fieri per additionem, seu productionem novi gradus, & unionem illius cum præcedentibus. Hic ergo quærimus, sintne hi gradus R. P. Th. Comptoni Philosophia.

homogenei, id est, planè inter se similes, & solo numero diversi, sicut duæ partes aquæ, & nullo modo sibi invicem subordinati, an heterogenei, hoc est, inter se dissimiles, & specie ut aiunt, incompletâ di- stincti, cum subordinatione ad se invicem, ita ut secundus naturaliter supponat primum, tertius secundum, & sic deinceps.

Prima sententia affirmat omnes gradus in intentione cuiusvis qualitatis esse homogeneos. Ita Okam

1. Sent. est gradus omnes intensio- nis esse homogeneos. in 3. q. 6. Greg. in 1. d. 17. q. 4. Gab. in 3. d. 13. quæst. un. art. 1. notab. 1. Valsq. 1. 2. d. 82. Rubius hic l. 1. c. 4. tr. 3. q. 5. num. 154.8. Ad secundum. Conim. hic l. 1. cap. 4. quæst. 2. art. 3. q. ad ultimum. Tol. hic l. 1. cap. 3. quæst. 4. Arria. hic d. 3. sect. 3. num. 65. & ex parte Oviedo hic, Cont. 4. p. 2. numer. 62. & ex recentioribus non pauci.

III.
Declaratur
hac senten-
tia.

Dicunt ergo hi auctores, esse quidem varios gradus in quavis qualitate intensa, sive illa tamen inter se subordinatione, aut dissimilitudine graduall, ac prōinde non magis hunc esse primum, aut secundum, quām illum, sed vel dici primum, quod prīmū producatur, ac merē dependere à determinatione divinā, quem gradum velit primū produci, aut expelli, & consequenter quis censendus sit primus, ex se tamen posse quemcunque esse primum. Rationes hujus sententia ponentur postea.

IV.
2. Sent. affi-
rit gradus
omnes in-
tensionis
esse hetero-
geneos.

Secunda sententia huic ē diametro opposita affirmat gradus omnes in intensitate qualitatum esse heterogeneos, seu dissimiles, sibiique invicem naturaliter subordinatos ita ut qui est primum, non possit esse secundus, nec alium sibi presupponere; secundus etiam, inquit hæc sententia, supponit primum, nec potest naturaliter in subjectum induci nisi illo presupposito; tertius similiter supponit secundum, & sic de aliis omnibus gradibus. Ita Suarez d. 46. Met. sect. 1. n. 30. 34. & 35. Murcia hic, l. 1. d. 2. q. 1. 8. Dico secundum. Hurt. hic d. 5. n. 98. Quod etiam docet Cajeta. 2. 2. q. 24. art. 7. & plurimi ex recentioribus.

V.
Differunt
hi auctores
in modo
hanc sen-
tentiam de-
pendendā.

Differunt tamen hi auctores, quod alii cum Suálio affirment hanc inæqualitatem, ac dissimilitudinem graduum esse solum numericam, & unum gradum alio individualiter tantum esse perfectiorem, sicut sunt mas & foemina secundum probabilem sententiam in eadem specie animalis. P. Hurt. ē contrā cum aliis vult inter gradus istos esse differentiam specificam, non quidem specie, completā, ut est inter aquam & ignem, sed solum incompletā. At quæstio potius est de modo loquendi, quām de re.

VI.
3. Sent. hetero-
geneitatem gra-
dum in
quibusdam
qualitatibus
statuit
non in aliis.

Tertia aliorum sententia est, quæ heterogeneitatem in aliquibus accidentibus ponit, non in aliis: dicunt enim hic auctores posse scientiam de aliquā re, sicut & visionem beatificam, intendi per hoc quod addatur nova pars scientiæ, vel visionis representans idem objectum cum novo connotato, ad quod dicit ordinem, ut dum cognoscitur omnipotētia divina in ordine ad plures & plures creaturas per novas partes visionis. Hæc tamen heterogeneitas non videtur ita propria, sed extensio potius quædam cognitionis, quām intensio; nec enim videtur cognitio illa esse intensior, quæ representat plura objecta, sive illa primaria sint, sive secundaria, & in obliquo solum cognita, sed ut visio, vel cognitio sit propriè intensior, debet esse ejusdem omnino objecti. Quid hac in re sentiam, dicam sect. sequente.

S E C T I O N I I.

Resolvitur quæstio circa intensionem ex gradibus homogeneis vel heterogeneis.

I. **P**rima conclusio: non implicat intensio qualitatum quarundam ex gradibus seu partibus homogeneis in eadem parte subjecti inter se unitis. Hæc ex gradibus conclusio probabitur solvendo argumenta quæ contra eam proponi solent.

II. Objicitur prīmū: si duo gradus similes in eadem parte subjecti possint facere intensionem, ergo & duæ partes quantitatis in eadem parte materiae facere similiter poterunt intensionem. Resp. negando

consequentiam, non præcise quod sint similes; si enim essent heterogeneæ, ut si pars quantitatis cœlestis (qua secundum multos specie distinguitur à sublunari) poneretur simul cum eā in eadem parte subjecti, non tamen facerent hæc duæ partes intensio nem. Ideo ergo duæ partes quantitatis non faciunt intentionem, tum quia non dicunt proportionem naturalem, ut sibi invicem uniantur in eadem parte subjecti; tum etiam quia non sunt aptæ ad denominandum subjectum magis aut minus quantum, sic ut à calore denominatur magis aut minus calidum: una enim pars quantitatis tam denominat subjectum quantum quām mille, non homogeneæ tan tū, sed heterogeneæ.

Objicitur secundum: duo accidentia ejusdem omnino rationis inesse nequeunt eidem subjecto; alterum enim esset superfluum, ergo nequit fieri intentionis per gradus homogeneos. Resp. in quibusdam accidentibus, iis nimis quæ non suscipiunt magis & minus, antecedens esse verum; sic enim ob eam rationem non potest res naturaliter habere in eodem loco duas ubicationes, duas quantitates &c. quia una ex his tantum tribuit subjecto, ut proxime dictum est, ac duæ vel centum. At in iis accidentibus, quæ suscipiunt magis & minus, est sufficiens finis cur plura in eadem parte subjecti inter se uniantur. Quia de re dixi etiam quædam disp. præcedente, sect. 1. num. septimo.

Objicitur tertio: Intensio sonat perfectionem supra extensionem, sed si gradus sint homogenei, subjectum habens sex gradus caloris, aut lucis in diversis partibus, esset æquè perfectum, ac si haberet sex illos gradus in eadem parte, ergo non potest fieri intensio per gradus homogeneos. Resp. materialiter quidem, & spectatæ præcise entitate graduum ita esse, cùm iidem numero sex gradus, qui jam sunt gradus extensionis, potuissent esse gradus intensio nis, & contrā: formaliter tamen, & ex parte modi habendi, intensio, etiam ex iisdem gradibus, superat extensionem, tum quia una pars subjecti jam tantum habet perfectionis sola, quantum ante sex partes ejusdem magnitudinis habebant; tum quia perfectione inter se unione hi gradus connectuntur; tum denique, quia sicut plura agentia quo magis ad se invicem accidunt, eo perfectius sunt operativa, virtus enim unita fortior, ita si in eadem omnino parte subjecti conjugantur, magis adhuc & perfectius operabuntur, siveque constituent perfectius complexum.

Objicitur quartū: ideo Deus & creatura non censent facere complexum, intensivè perfectius quam sit Deus solus, sed solum extensivè, quia scilicet creatura non est quid Deo perfectius. Contrā, si hæc sit sola ratio, ergo nec primus gradus heterogeneus faciet intensionem cum secundo, cùm ille non sit quid perfectius gradu secundo. Si vero juxta adversarios gradus imperfectior potest facere intensionem cum perfectiore, à fortiori facere intensionem poterit cum æquali. Resp. itaque disparitatem esse quod Deus eminenter continet perfectiones omnium creaturarum, neque plus potest Deus & creatura, nec plus est æstimabile complexum illud, quām Deus solus: at vero certum est duos gradus albedinis, aut viriditatis plus posse quām unum, & duos gradus gratiæ, etiam homogeneos, magis esse æstimabiles, uno quantumvis sint omnino similes.

Secunda conclusio: Dici probabiliter potest intensionem qualitatum non operativarum, ut gratiæ, & similiū, fieri per additionem graduum homogeneorum. Ratio est, quia sicut non sunt multiplicandæ entitatis sine necessitate, ita nec sine necessitate multiplicandæ sunt rerum perfectiones, nec earum

diversitas statuenda: sed nulla hic est necessitas, ut partum constat ex proximè dictis, partim ex fact. sequente constabit, ubi peculiarem afferemus rationem, cur in quibusdam qualitatibus operativis necessaria sit gradum heterogeneitas, quæ in qualitatibus non operativis non urget.

VII.
Qualitates
operantes
aequivocè
habent gra-
duis homoge-
neos.

Tertia conclusio: Dici etiam probabiliter potest, intentionem qualitatum operativarum aequivocè, ut gravitatis & similium, quæ producunt effectus sibi dissimiles, fieri per ad ditionem graduum similium. Ratio est eadem quæ posita est in conclusione precedente, nullum enim hujus rei est urgens fundamentum.

VIII.
Qualitas u-
operantiam
univocè
gradus sunt
heterogenei.

Quarta conclusio: Gradus intentionis in qualitatibus operantibus univocè, ut in luce, calore, frigore, & similibus, necesse est statuendi sunt heterogenei, seu sibi in perfectione dissimiles.

IX.
Dispositio
ad formas
specie distin-
ctas, non
arguit gra-
duis hetero-
geneos.

Hæc conclusionis hujus ratio à nonnullis affertur: qualitas, inquit, secundum diversam intentionem disponit ad formas specie distinctas, ergo debent gradus esse inter se diverse speciei, sicut incomplete. Sed contrà primò, quare enim requiretur propterea diversitas specifica inter gradus? dicitur namque posset unam formam substantiali perte plures gradus ejusdem rationis, quam aliam. Conf. major vel minor quantitas est dispositio ad formas specie distinctas, ut constat in minimo naturali, & tamen major quantitas non distinguitur specie à minori, ergo &c.

X.
Quantitas
ejusdem spe-
cie disponit
adres specie
distinctas.

Dices; diviso minimo naturali non manere accidentia, & dispositiones ad illam formam, ad horum autem ablationem sequitur destrucción formæ, non ad diminutionem quantitatis. Contrà primò, non ad hanc destrucciónem solum, sed etiam ad divisionem quantitatis sequitur forme destrucción, cùm certum sit alias formas, præsertim viventium, requiri tantam quantitatem, nec posse sub minore consistere. Contrà secundò, ergo saltem diversa quantitas est dispositio ad accidentia, & qualitates specie distinctas: ergo possunt aliqua specie inter se non distincta disponere ad ea, quæ specie distinguuntur.

XI.
Formamiz-
torū quæ-
nam in se
habent
tempera-
mentum
qualitatū.

Dices secundò; formæ specie distinctæ requirunt dispositiones specie distinctas, ergo aëris & ignis debent habere qualitates specie distinctas. Resp. ignem & aërem, licet convenient in una qualitate, nempe calore, qua de causâ vocantur elementa symbola, differunt tamen in aliâ, ignis enim habet siccitatem, & aëris humiditatem. Si vero sermo sit de mixtis, in quibus reperiuntur omnes quatuor primæ qualitates inter se attemporatae, vel dicendum cum multis, esse in iis alias peculiares dispositiones unicuique speciei proprias; vel diversum temperatum quatuor primarum qualitatum posse esse sufficiens determinatum ad diversitatem specificam formarum substantialium: sicut, ut proximè diximus diversitas quantitatis sufficienter determinat ad formas, vel dispositiones specie distinctas.

SECTIO III.

Principia ratio cur qualitates operantes univocè constare debeant gradibus heterogeneis.

I.
Duo agen-
tia ut tria
intendenter
se invicem
nique ad
luminum.

Secundo ergo, & præcipue probatur conclusio: Et sententia statuente gradus harum qualitatum homogeneos sequeretur posse agens aliquod remissum, calidum v.g. ut quatuor, intendere passum sibi applicatum usque ad octavum gradum, in dò duo agentia remissa posse se invicem intendere, quod tamen est aperte contra experientiam, & ab omnibus

R.P. Th. Comptoni Philosophia.

negatur. Sequela probatur, secundus gradus est ejusdem planè rationis cum primo, in hac sententiâ, ergo potest agens ut quatuor illum producere, cùm possit adhuc producere unum gradum: probo consequiam, quodcumque est virtus sufficiens in agente, & aptitudo seu capacitas in passo ad effectum, potest effectus ille producî; sed hic est virtus sufficiens in agente, & capacitas in subiecto, seu passo, ut constat, cùm passum recipere possit octo gradus, ergo calor ut quatuor poterit intendere passum ultra gradus, quos in se habet, & duo agentia remissa se invicem intendere usque ad summum.

Dices; posse quidem calidum ut tria, vel quatuor producere unum gradum per se loquendo, ratione *Agens calidum ut duo* in his circumstantiis, jana enim eorum vires poterit octo gradus *gradus calidus ut* sunt exhaustæ. Contrà, quando calidum ut duo produxit unum gradum in uno subiecto, si applicetur *lorum in passo* aliud subiectum, producit similiter unum gradum producere, in eo, & si duo simul subiecta applicarentur, vel intime inter se penetrata, vel ipsi proxima, produceret simul calorem ut unum in utroque, ergo non sunt exhaustæ ipsius vires: ergo in eodem subiecto posset adhuc producere unum gradum. Patet consequentia, non minus est hoc subiectum ei applicatum, quam aliud, nec est minus capax effectus producendi, cùm possit naturaliter stare gradus ille cùm gradu jam producto, ergo nihil obstat quo minus adhuc calidum ut duo unum gradum producat in illo subiecto.

Dices secundò; & est communis solutio, ideo non posse calidum ut duo ex gr. intendere aliud calidum *Si gradus* ut duo, quia simile non agit in simile, jam enim habet *Si gradus* qualitatem, quam agens aliud potest in eo producere. *gradus calidus ut* Contrà, in hac sententiâ sequitur, posse simile *gradus calidus ut* agere in simile, & commune illud axioma non substatere; cùm enim subiectum non habeat omnem qualitatem, quam potest agens producere, sicut illius capax, & nihil aliud obsteret, ut jam probatum est, quidni poterit simile agere in simile? In nostrâ autem sententiâ clara redditur hujus axiomatis ratio: cùm enim gradus proximus secundo sit ipso perfectior, superat perfectionem agentis perfecti solum ut duo, sicut non potest eum producere.

Dicunt; omne agens naturale intendere assimilare sibi passum, ut hac ratione conservet, & proprietatem suam speciem: cùm ergo jam calidum ut duo sit simile alteri calido ut duo, si ulterius in ipsum ageret, redderet illud sibi dissimile. Contrà, in hac sententiâ sequeretur debere reddere illud sibi hoc modo dissimile cùm nulla reddi ratio possit cur non ageret, ut jam ostensum est. Deinde, sicut agens, ignis v.g. unius palmi producit calorem in passo duorum palmorum, sicut dissimilat sibi passum in extensione, posset etiam illud dissimilare in intentione, nisi aliqua ratio assignetur.

Præterea, si ponantur duo agentia lucida vel calida inæquilatera, alterum ut duo, alterum ut sex, utrumque simul concurret ad producendum calorem, vel lucem ut quatuor, aut quinque in passo sibi approximato, ergo agens ut duo dissimilabit sibi passum, cùm concurrat ad quatuor vel quinque gradus producendos in illo passo, & tamen agens in se duos tantum habet gradus, ut supponimus. Quod calor ut autem calidum vel lucidum ut duo concurreret ad omnes illos gradus, & fatentur adversarij, & producere calorem ut quatuor, potest tamen conjunctum calido ut sex, sicut puer cum viro robusto ele- lorum ut se vare potest pondus, quod per se non potest: si autem possit calidum ut duo cum calido ut sex producere calorem ut quatuor, producet, cùm sit agens necesse.

VI. At vero in nostra sententia statuente gradus heterogeneos, claram reddimus hujus experientiae rationem à priori, cùm enim septimus vel octavus gradus sint entitativè perfectiores sexto, nūquam posunt plura agentia calida tantum ut sex quantumcumque multiplicentur, producere gradum septimum, vel octavum, cùm agens univocum & quare debeat perfectionem effectus, & aequivocum superare: duo autem, vel etiam centum sexti gradus nūquam possunt aliusgere ad perfectionem optimi, sicut nec centum lupi ad perfectionem leonis, aut centum columbae ad perfectionem aquilæ. Unde, vel hoc nomine preferenda est hæc sententia, quod scientificè, & à priori procedat, & intellectui satisficiat, quod in contraria sententia desideratur.

VII. *Sententia reddens rationem alius rei à priori, est alteri preferenda.*

VIII. *Obl: nobis etiam recurrentum esse ad experientias.*

IX. *Resp: nos causam assignare, distantiam scilicet aliquam passus ab agente.*

X. *Quod potest gradum aliquem in passu remoto producere, poterit in propinquo.*

XI. *Quid requiratur ut agens non possit diffimilare sibi passum.*

At vero in nostra sententia statuente gradus heterogeneos, claram reddimus hujus experientiae rationem à priori, cùm enim septimus vel octavus gradus sint entitativè perfectiores sexto, nūquam posunt plura agentia calida tantum ut sex quantumcumque multiplicentur, producere gradum septimum, vel octavum, cùm agens univocum & quare debeat perfectionem effectus, & aequivocum superare: duo autem, vel etiam centum sexti gradus nūquam possunt aliusgere ad perfectionem optimi, sicut nec centum lupi ad perfectionem leonis, aut centum columbae ad perfectionem aquilæ. Unde, vel hoc nomine preferenda est hæc sententia, quod scientificè, & à priori procedat, & intellectui satisficiat, quod in contraria sententia desideratur.

Dices; non exigitur à Philosopho ut cuiusque rationem reddat à priori, que enim ratio à priori cur albedo non producat albedinem, sicut calor producit calorem? Fato non semper posse omnis experientia reddi rationem à priori. Dico tamen sententiam, que hoc facaret, rerumque naturas hac in parte penetraret, longè preferendam alteri, quæ effectum quidem videre se dicit, causam tamen penitus se ignorare facetur, & hæret quasi in cortice. Urgebis cum P. Arriaga hic n. 54. etiam nobis recurrentum esse ad naturas retum, sicut enim ipsi dicunt ideo non posse calidum ut sex producere calorem ut septem in passu sibi applicato, quia est natura accidentis, ut non producat plures gradus in passu externo, quæ habeat in se; eandem rationem reddere debemus nos cur non producat tot gradus in subiecto sibi proximo, quod habet in se.

Resp: nos non ideo præcisè dicere agens aliquod non tot gradus in subiecto externo producere, quod habet in se, quia hæc est natura agentis, hoc enim est et petere principium, & in idem recidere, quod reprehendimus in contraria sententia Doctoribus: sed ideo dicimus agens aliquod, ignem ex. g. non quantum caloris producere in passu externo, quantum in se, quia passum non est adeò bene applicatum, sed aliquantulum distat: Unde si est subiectum illud intime penetratum cum igne, tantum in eo caloris produceret ignis, quantum in se, ut ostendi d. 7. f. 5. n. 4. & 5.

Instabis; ergo hanc etiam rationem poterit sententia astricta gradus homogeneos reddere, cur agens calidum ut tria non possit plures gradus in passu sibi proximo producere, quia scilicet passum aliquantulum distat. Nego consequentiam, potest enim adhuc in passu remoto, & minus bene applicato hujusmodi gradus producere, ergo à fortiori producere illos poterit in passu sibi proximo, & melius applicato.

Tandem respondebis cum P. Arriaga hic n. 54. esse primum principium per se notum, non potest amplius passum ab agente naturali intendi, quæ ut ipsi reddatur simile in specie qualitatis, & numero gradum. Contra, si hoc sit primum principium, est etiam primum principium esse gradum illum producendum ejusmodi, ut in his circumstantiis superet virtutem causæ, cuius tamen contrarium hæc est manifestum, cùm illum ipsum gradum producat in passu remoto, & minus bene applicato, in modo subinde in subiecto longe magis indisposito, ut si calidum ut sex, ubi in aëre sibi proximo produxit quatuor, vel quinque gradus caloris, adhuc unum vel alterum producat in nire, ad palum distante. Sicut quia est lumine naturæ notum omne totum esse maius sibi parte, ut hominem capite, est eadem opera notum lumine naturæ esse aliquid in homine præter caput. Siquis vero dicat, hoc non esse à Philosopho spectandum, sed crudeliter

dum axiomati, mirum sanè is censetur habere lumen naturæ.

Recentiores ergo aliqui Philosophi gradum homogeneorum acerrimi defensores dicunt simile posse agere in simile, idque variis experimentis comparatum sibi esse affirmant: axioma proinde illud, ne quid ultra faciat negotij, rejiciunt. Réni hanc distinctionem sectionibus sequentibus.

SECTIO IV.

Vtrum simile agere possit in simile.

Similitudo duplex est, specifica, & gradualis: prima communis est tam substantia, quam accidentibus, ignis enim specifica non minus est similis igni, aqua aquæ, leo leoni &c, quam calor calori, aut lux luci. Similitudo gradualis propria est solorum accidentium, dicitque convenientiam in gradibus intentionis. Calor ergo ut sex, & calor ut duo convenient in similitudine specifica, non in graduali: calor ut sex, & frigus ut sex, in similitudine graduali, non specifica: demum duo calores ut sex convenient in utraque: sicut & duæ albedines, impulsus, siccitates, ac luce ut quinque, & sic de aliis.

Quæstio ergo præsens procedit de similitudine graduali: certum est enim similitudinem specificam non obstat in accidentibus, quo minus simile agat in aliud sibi hoc modo simile, calidum enim ut sex agit in calidum ut tria, & novum in eo caloris gradus producit. Dixi in accidentibus, in substantiis enim substantialiter operantibus, simile non agit in aliud simile similitudine specifica, ut ignis in materiali una formâ ignis informata, non inducit aliam, quia materia noua est capax simul duarum formarum substantialium. Quærimus ergo utrum calidum aut lucidum ut sex in passu sex gradus caloris, aut lucis habente, possit adhuc unum gradum caloris, aut lucis producere, & reddere illud calidum aut lucidum ut septem.

Prima sententia affirmat calidum in materia densiore posse agere in aliud calidum in materia rariore, licet quoad gradualem similitudinem utrumque sit æquale, habeat ex. g. calorem ut sex: & hoc sensu dicunt simile agere posse in simile. Ita Marsil. hic q. 18. Niphus c. 2. q. 2. Scotus 1. 2. Phys. q. 4. & alij. Ratio eorum est, constat enim, inquit, experientia ferrum candens ita stupet calorem intendere, ut concipiat ignem, cùm tamen ferrum ipsum non tam materialis ignis, ergo ferrum illud primò materiam stupet reddit sibi in intensione æqualem, postea superiore, sicque agit in simile.

Sed contraria: hæc experientia nihil probat; primò enim dici potest, summum illum calorem in stupâ, non à partibus ferri produci ultra gradus intensi, quos ipsa in se continent, sed à particulis ignis in partibus ferri latentibus, ut in Phys. dixi d. 11. f. 3. n. 10. Secundò dico, totum illum calorem stupæ produci posse à partibus ferri, quæ propter maiorem densitatem & constipationem calorem illum vehementer statim in stupâ producunt, non tamen planè tantum quantum habent in se. Idè autem convertitur stupæ in ignem, non vero ferrum, quia licet hoc plus in se calor habeat quam stupæ, minorem tamen habet raritatem, & alias dispositiones, quæ plurimum ad ignem citè concipiendum conducunt.

Secunda sententia est aliorum qui inde probant simile agere in simile, quod experientia, inquit, constet eandem numero qualitatem in passu aliquo, calorem ex. g. ut quatuor, se intendere, in modo nonnumquam calor remissus ita se auget, ut per antiperistasis

Si excitetur ignis, quod in feo, impedita ejus evaporatione, sèpè contingit; & idem evenire subinde afferunt in fimo columba.

VI.
Quando
fumum ig-
noscit, re-
fundendum
est in can-
fam aliquam
universale.

P. Arriaga hic d. 3. f. 7. n. 125. ait intensum illum calorem, seu dispositionem ad ignem produci à formis substantialibus, horum compositorum. Sed contrà, sic enim hæ formæ directè concurrent ad destructionem sui. Probabilius ergo videtur refundendum potius hoc esse in cœlum, aut aliquam ex causis universalibus, quæ sicut animalcula aliqua generant ex putri, disponendo prius materiam, in quâ inchoatum quoddam ad hoc temperamentum reperiunt; ita cùm in his compositis inclusæ sint calidæ quædam exhalationes, peculiarem habentes aptitudinem, ut ad ignis introductionem disponantur, primum temperamentum ad ignem requisitum, & mox ipsam formam ignis in eorum materiam inducent.

Disputant hic aliqui de Reflexione: de hac tamen dictum est in Physicis d 3. f. 3. n. 9. & 10. nec opus est hic quidquam adjicere.

S E C T I O V.

Alius modus descendendi simile posse agere in simile.

I.
Tertia sen-
tentia sit
quodvis si-
mile posse
agere in
simile.

A. Lia hac in re sententia est quorundam recentiorum, qui intensionem qualitatum statuentes in gradibus homogeneis, affirmant non simile tantum in materia densa agere in sibi omnino simile quod gradus intensionis in materia rara, sed possum contingere ut duo agentia æqualis omnino intensionis, ac densitatis, vel raritatis, se invicem in calore, luce, & aliis hujusmodi qualitatibus intendant.

II.
Naturam hac
sententia
quibusdam
experiens.

Hæc sententia, quamvis à suis fautoribus accurate tradatur, & expicitur, mihi nunquam visa est vera. Nititur autem præcipue quibusdam experimentis, quæ cùm, ut plurimum, ex vittis, & aliis hujusmodi lubricis rebus desumantur, vereor ut sint fritæ, ac solidæ. Certe non mihi tanti videntur, ut totjam annis receptissima in tchois doctrina, quâ simile dicuntur non posse agere in simile, labefactetur.

III.
Ex hac sen-
tentia se-
quuntur duas
partes eius
dem agentis
in simili-
tudinibus.

Impugnatur hæc sententia primum: si enim una candelæ æqualis planè intensionis possit aliam intendere, ergo & una pars seu medietas ejusdem candelæ alterius lucem redderet intensionem, sicut una pars magis intensa in aliam ejusdem agentis minus intensionem sèpè agit, quo pacto manus amissum frequenter ex parte calorem à vicinis denud partibus recipiunt: & si aqua frigida calidæ admilicetur, partes illæ, quamvis jam unitæ in se agunt, & reagunt, ergo idem facient duas partes æqualis intensionis.

IV.
Sequuntur
tiam duo
vel tria lu-
minos ut
quatuor
summarum in
se invicem
lucem pro-
ducatur.

Impugnatur secundum: sequitur enim duo vel tria luminosa ut quatuor, duas candelæ ex. g. decuplo, tunc centuplo plus lucis in se invicem producere, quâ in se habebant, quando primum applicabantur. Sequela probatur, agens omne secundum Philosophos effectum fermè æquæ intensionem in passo sibi vicino, & capace producere potest, ac habet in se, sed hic est subjectum vicinum, & capax, ergo. Minor probatur primum enim supponimus unam candelam esse alteri vicinam: quod autem sit capax majoris lucis, probatur primum enim dicunt hi auctores de facto unam candelam alteri applicatam ejus lucem intendere, si autem semel concedatur posse quidquam agere in aliud simile, & sibi tantillum dissimilare partem, ac limites ab hoc axiomate, simile non agit in simile, præscriptos, transgredi, nulla est ratio cur plures ab agente illo gradus recipere nequeat. Deinde, maximam videamus diversitatem in

claritate inter lucernas, quæ pròinde magnam lucis latitudinem patiuntur, sicutque potest earum lux notabiliter intendi.

Quid verò lucem suam ad invicem mirum in V. modum intenderent hæc lucernæ, sic ostendo: ubi ostenditur primum tres candelæ A. B. C. habentes singulæ luces adiutorias ut quatuor, sibi applicantur, A tres gradus lucis reciprocæ, cæs producunt in B. & in eadem totidem eodem instantaneum producet C. nec enim est cur non tot gradus lucis in candelâ illâ producant, si subjectum sit a modum atque pax, ut jam ostendimus esse, ac in alio quovis passo ducas, sibi applicato. Deinde lucerna B illo etiam instantaneo in aliis duabus lucernis per quatuor suos primos gradus lucis producet similiter tres gradus, & per alios sex gradus quos ab iis tunc recepit, producet etiam eodem instantaneo reali, in posteriore tamen naturæ, in singulis aliis quinque, cùm hi gradus non sint minùs activi prioribus, & hoc modo actione reciprocæ, dando scilicet lucem, & accipiendo mirum in modum intensionem suam augebunt, ut considerant patebit. Hoc inquam sequitur ex hac sententiâ, cùm tamen sit aperte contra omnem experientiam.

Dices; non sequitur hujusmodi lucis augmentum. Agentia enim illa vires suas impendunt in gradum jam productorum conservatione; unde ultra rius lucernæ primos gradus, quos in se invicem produxerunt, non possunt quidquam postea in lucernis illis cæs producere. Contrà, non dico gradus illos sequentes quia jam produci à quatuor primis, hi enim priores illos productam tantum sex gradus producunt, quos postea, quantum conservant, præsentes sunt, conservant. Dico itaque gradus tunc sequentes à sex illis de novo productis effici, hi enim in nullius gradus conservatione vires suas adhuc impenderunt.

Ut hujus argumenti vim declinent, dicunt aliqui luminosum, etiam ut octo non producere lucem ut Dicunt aliæ sex, vel septem, in passo vicino, ut nos opinamur quæluminosum, & non producere ex parte millesimam partem lucis. Idem proportione servata afferunt de aliis luminis minoris intensionis in omnino autem luminosum ut octo tra se millesimam partem sua lucis.

Contra primum: hoc enim est contra communem Philosophorum sententiam, qui uno ore affirmant luminosum aliquod, non millesimam solùm lucis suæ partem in passo sibi proximo producere, sed lucem sibi fermæ in intensione parem. Contra secundum: experientia ipsa reclamat, quæ, vel oculis testibus, multò clarius probat luminosum ut octo, plus quam millesimam, vel etiam centesimam lucis suæ partem in subiecto sibi proximo producere, quam proberet simile agere in simile, & unam candelam intendere lucem alterius sibi in gradibus intensionis omnino æqualis: si enim quis chartam, aut manum, vel alius quidpiam candelæ alicui aduocat, intensionem in illis lucem productam videbit. Contra tertium & præcipue, sitque

Secunda impugnatio hujus sententia: si luminare aliquod lucidum ut octo in passo sibi apposito non producat, nisi millesimam partem suæ lucis, ergo, non producere calor ut octo, seu octo gradus calor ut octo, non producere calor in igne, non producere in subiecto sibi proximo nisi millesimam partem sui caloris; sed hoc videtur manifeste falsum, ergo. Major videtur certa, calor in partem suis lux enim, ut constat, est multò magis activa, quam calor, maximè cum hic inveniat contrarium, non illa.

Minor itaque, quod scilicet falsum sit octo gradus coloris in igne non producere nisi millesimam partem sui caloris in passo sibi applicato, probatur: intensum primò enim calor ignis in aquâ ebulliente non solum plus quam millesimam sui partem, sed calorem producit.

valde intensum producit, sibiique fermè in intensione aequali; eodem enim ferè habet effectus, maximum enim torquet, cibos coquit, & similia, ergo negari nequit quin habeat intensum calorem. Dignum aquæ illi tantisper inferat, videbunt utrum millefimam tantum caloris sui partem in eo producat. Deinde, si calor, aut siccitas ut octo millefimam tantum sui partem in passo externo producat, millefimam tantum pars frigoris, aut humiditatis expellatur, sicque in omni re erit nullus plus frigoris & humiditatis, quam caloris, & siccitatis, quod tamen est aperte contra experientiam, nec ab ulla admitti potest. Tertiò, dispositio ad ignem, etiam in primâ productione, est calor intensus, ut septem ex. g. vel circiter, ergo calor in igne potest calorem ut septem producere in passo sibi approximato, cum possit illud disponere ad ignem.

Ignis pafsum dispositio ad ignem, ergo plus quam millefimam partem sui caloris in eo producit.

XI. Hinc infero, si argumentum suprà positum nu. 5. si simile a- formetur in tribus calidis ut quatuor, vel sex, habi- gare possit in simile, tria calida ut quatuor in- tendent se ad summum. Primò ergo ponamus tria illa calida ut quatuor vel sex conservari sine illâ admixtione frigoris, ut divi- nitus possunt, tunc statim gradus aliquot caloris in se invicem producent, & illi alios, & sic statim inten- dent se ad summum, ut n. illo 5. diximus; eadem enim tunc de illis ratio est, ac de luminosis. Si autem existant modo connaturali, seu cum admixtione aliquot graduum frigoris, poterunt etiam tot gradus caloris in se invicem producere, quamvis lentiùs, ratione contrarij expellendi.

S E C T I O N I V .

Argumenta contendentia simile posse agere in simile.

I. Obj. duas candelas, juxta se pos- sitas appa- revere clariores.

II. Experiens candelarum, que juxta se ponuntur, est hoc in re nulla.

III. Obj. candlam remo- sorem vi- deri per flamman vicinioris, ergo lucem suam per lucem illius trajicit.

Objiciunt primò: duas candelas ejusdem planè intensio- nis juxta se posita clariores apparent, quod, inquit, vel oculis discerni potest, ergo suam invicem lucem intendunt, & simile agit in simile. Sed contra: mirum est hanc experientiam afferri tanquam ad oculum patentem, cum plurimi oculati testes, & qui rem hanc sedulè explorarunt, nihil unquam se hujusmodi in candelis juxta se collocatis adverteisse afferunt, aut uni ex præsentia alterius ultimam factam esse lucis accessionem. Unde P. Arriaga d. 3. Gen. f. 7. ait esse manifestum, facis accensæ lu- cem, à facibus aliis circum circa positis, non augeri: & addit, se hujus rei ex proposito experientiam fe- cisse, candelis proximè sibi invicem collocatis, nec advertere ullo modo potuisse unius lucem ex appositione alterius candelæ fuisse ullo modo auctam. Quare ex hac experientia nihil inferri potest pro hac sententiâ, sed cum Hippocrate potius Aphor. I. I. I. dicendum, experimentum fallax, judicium difficile.

Objiciunt secundò, & præcipue, aliam experien- tiā: constat, inquit, unam candlam aequalis planè intensio- nis videri per flamman alterius, ergo per flamman illam trajicit lucem, ergo lucem hujus candelæ intendit, cum intendere nihil aliud sit, quam lucem luci addere in eadem parte subjecti. Quod verò lucem per alterius candelæ flamman trajicit, est, inquit, manifestum, nam ut videatur, emittere debet speciem ad potentiam, & per totum medium, alioqui dabitur actio in distans, ergo cum hæc candelæ sit interjecta, per hujus etiam flamman debet speciem trajicere: ulterius, sed species, inquit, non distinguuntur à lumine, vel saltē quicquid vide-

tur, non speciem tantum sed etiam lucem transmis- tit ad oculum, ergo. Hoc est præcipuum hujus opini- onis fundamentum.

Contra: hoc enim probaret, non simile tantum agere in simile, sed res etiam remississimas agere in maximè intensas, & earum lucem augere. Quod sic ostendo: sicut candela cernitur per flamman alterius, ita res alia fusci coloris, quæque minimum in se habet lucis, si post candelam statuatur, per flam- man candela videbitur, inò lychnus ipse fuliginosus, quem candela flamma ambit, per hanc videtur: & si lignum, aut lapis, vel aliud quidpiam subnigri coloris (quod proinde minimum in se lucis continet) in ignem conjiciatur, similiter per ignis flamman videbitur, ergo lucem per illam trajicit, ergo lapis ille & lignum fulcum flamme ignis, lychnus fuliginosus candela lucem intendit. Quod sanè creditu admodum est difficile.

Ad argumentum itaque Respondeo, unam can- delam per aliam sibi similem non trajicere lucem, *una candela lucem ad aliam per* utramque junc- tis viribus constituere unicum agens totale, ut mihi est evidens contingere dum plu- res arenulæ, aut muscæ videntur à longè ut ostendam in libris de Anima, & plurimi affirmant de duabus levantibus idem pondus, trahentibus cym- bam &c. ex quo provent, ut lucem ulterius, & in maiore intensione extra se producant, quam singu- la producerent sigillatim: multitudo enim partium, ut conflat, conducit ad agendum. Non tamen in se invicem agunt, nec extra se lucem producent inten- sorem, eā quam in se continent. Neque hinc sequi- tur, dum candela remotior videtur per proximior- rem, dari actionem in distans, licet candela illa per vicinorem nec speciem, nec lucem trajicat, nam ut in Physicis ostendi d. 3. f. 2. n. 11. ad vitandum actionem in distans, non requiritur ut agens agat per om- ne id quod interponitur inter illud & effectum, sic enim una pars ejusdem candelæ agere deberet in aliam, medietas scilicet à visu remotior in medie- tatem propinquorem, sed sufficit quod nihil mediet quod non sit vel agens, vel passum, ut hic contingit, duæ enim hæ candelæ, ut dixi, constituunt, unum agens totale.

Contra hoc insurgunt hujus opinionis patroni. & aiant, gratis, & contra experientiam dici duas il- las candelas attemperare suum concursum, & in unum agens totale coalescere: gratis, quia nulla hujus rei ratio afferri potest: contra experientiam, faciunt, quia nulla clare enim constat ex additione novæ candelæ non remitti lumen alterius.

Ad primum resp. non gratis dici luminosa illa jun- tis viribus concurre, id enim in aliis rebus passim docent Philosophi, ut in exemplo proximè posito arenularum, & de duabus vel tribus levantibus idem pondus, nec enim unus levat unam partem ponderis, alius aliam, sed quisque simul cum aliis levat totum. Sic in præsenti, non producit una candela unam par- tem lucis, alia aliam, sed utraque totam. Nec ulla videtur ratio assignabilis, cur utraque candela hoc modo concurre non possit.

Ad secundum de experientia dico, non afferere me ex appositione secundæ candele lumen prioris reintit, sed, si seruo sit de lumine in ipsa candela existente, assero ex adjunctione alterius can- delæ nec augeri illud, nec minui: si verò loquamur de lumine jam ab utrâque candela in aere, aut alio passo externo, chartâ scilicet, aut pariete, producendo, hoc lumen esse intensius post adjunctionem secundæ candelæ, quam antè, nec dari tunc attem- perationem concursus hoc sensu, quasi prima can- dela minùs fortiter operetur quam antea, sed opera- tur fortius: quo enim sunt plura agentia, eo effectus est

est major, sicut quo plures partes plumbi, aut terræ sibi invicem conjunguntur, eo impetus & gravitatio est intensior, ac motus concitior.

IX. Objetetur experientia tristis lumen diversorum colorum. Tertio & præcipue contra hoc quod dicimus duas illas candelas junctis viribus operari per modum unius agentis totalis, aliam experientiam opponunt, ut probent candelas illas operari singulas, seu diversas, & non simultaneo concursu, seu per modum unius. Tribus, inquit, lucernis (singularum lucem distinctionis gratia) ponamus esse diversi coloris, rubri, viridis, & cærulei) objetetur tabula in cuius medio sit foramen è diametro oppositum lucernæ rubræ, quæ inter tres sit media. In hoc casu tres hæ lucernæ per foramen illud tria diversa lumina in oppositum parietem trajicient, non confusæ, & per modum unius, sed sigillatim, ita ut in pariete adverso non unum lumen mixtum, sed triplex diversum appareat, rubrum, cæruleum, viride, sive quodque lucernæ correspondens.

X. Hoc argumentum est plausibile: puto tamen non difficulter solvi posse. Dico itaque tres illas lucernas, si non coërcentur, quo minus quaquaversum radios suos versus latitudinem diffundant, in totâ parte aëris usque ad tabulam, & in foramine ipso concurrent per modum unius agentis totalis, nec operari sigillatim, ita ut lucerna rubra producat lumen rubrum, viridis viride, cærulea cæruleum, sed omnes tres conjunctæ concurrunt ad lucem producendam, quæ realiter & est rubra, & viridis, & cærulea, & singula partes intensio illius lucis omnia hæ tria prædicata in se identificata continent: sicut eadem visio frequenter est indivisibiliter visio albedinis & nigredinis, & plura objecta concurrunt ad speciem objectivæ indivisibilem. De quo plura in libris de Anima.

XI. Dixi, si lucernæ non coërcentur quo minus quaquaversum radios suos versus latitudinem diffundant: si enim, ut quandoque sit, ita vitris quibusdam cohibentur, ut non nisi in foramine illo in medio tabulæ earum vis operativa conjungatur, ubi se intersecant, tunc illuc primum agunt per modum causæ totalis, & lucem tria illa prædicta seu colores identificatos continentem illic tantum producent.

XII. At verò lucem quam ex alterâ parte tabulæ per illud foramen producunt, non efficiunt per modum unius causæ totalis, seu omnes unam, sed singulæ suam. Ratio est clara, tabula enim impedit quo minus hoc modo concurrant, cùm nullam punctum spatij vel parietis sit, à quo per foramen illud lineâ recta ad omnes tres, vel etiam ad duas ex illis candelis duci possit, unde nil mirum, si ex alterâ parte tabulæ operentur sigillation.

SECTIO VII.

objectiones contra heterogenitatem graduum.

I. Objecies primò: non loqui nos consequenter, qui qualitates quasdam, ut constat ex sec. secunda, asserimus componi ex gradibus homogeneis, alias ex heterogeniis. Resp. nullam hic esse inconsequentiæ, nec enim eadem necessariò esse debet omnium qualitatum compositio. Sicut quod res aliquæ componantur ex materiâ & formâ, non sequitur debere omnes hoc modo componi, cùm peculiaris esse posit ratio de quibusdam, quæ non reperitur in aliis. Unde, ut supra videmus d. 3. de celo f. 3. multi & graves auctores docent cælum hoc modo non componi, sed esse corpus simplex. Specialis ergo simili-

ter esse potest ratio, cur licet qualitates aliquæ sint homogeneæ, alia tamen componantur ex gradibus heterogeniis, ut ostendimus suprà sect. 3.

Objecies secundò: ex opinione de heterogenitate graduum sequi dari infinitum simpliciter, cùm Compositio sint infinitæ partes, & una in perfectione aliam ex gradibus ex gradibus heterogeniis non arguit perfectior alia, erit in perfectione simpliciter infinita. Distinguo ultimum consequens, quæ superat in simpliciter finitas determinatas & signabiles, concedo; infinitas proportionales, nego: sed solum est infinita secundum quid, & perfectione proportionali. Deinde, idem, quoad hoc, est in gradibus homogeneis, supposita opinione de compositione continui ex partibus & punctis, nam si sint infinitæ partes, & singulæ addant perfectionem, qualitas illa erit infinitè intensa. Idem etiam est quoad molem in quantitate, sicquæ non est hæc peculiaris difficultas, cùm excessus iste sit solum proportionalis, & indeterminatus, non determinatus, & simpliciter.

Objecies tertio: argumentum Theologicum: ex III. nostra nimur sententiâ sequi, per actum remissum Obj. sequi cujuscunque virtutis posse hominem mereri majus unum plus præmium, quâm per actum valde intensum charita- gratia meritis: ponamus enim duos homines, quorum alter ha- retri per a- beat gratiam ut sex, alter solum ut unum, hic elicitum remis- sum, quâm actum charitatis ut tria, ille actum eleemosynæ ut alius per duo, prior solum habebit pro præmio gratiam ut intensum. quatuor, secundus gratiam ut septem, nam meretur aliquod præmium, ergo debet ipsi aliquid gratia datur; sed, quæcunque gratia datur, debet secundum hanc sententiam esse major sexto gradu, cùm per hunc actum intendatur prior gratia, ergo per actum remissum mereretur quis plus, quâm alius per intensum.

Si dicantur gradus gratiæ esse similes, & intensio- IV. nem in eâ fieri per partes homogeneas, quod suprà Ref. conce- verius esse asserimus de omnibus qualitatibus non dendo actu operativis, & etiam de operativis & equivocis, cessat illius esse vis argumenti, ut constat. Sed quomodo quæcumque fiat magis meritis intentio in gratiâ, responderetur cum P. Suarez To. I. in 3. p. d. 4. lect. 4. concedendo totum: cuius ratio est, quia non ex merâ majori intensione actuum est spe- cialitatem meritum, sed ex dignitate etiam personæ: persona autem, quæ habet plus gratiæ, est dignior, & consequenter actus omnes ab ipsâ ut actus in tali gra- tiâ procedentes, sunt digni majori præmio, cùm di- gnificantur à gratiâ in animâ illius existente, ut ostendit d. 4. de Incar. f. 3. Unde quodvis opus meritorium, quod Christus in quantâcunque remissione eliciisset, fuisse valoris & meriti simpliciter ini- niti, ob gratiam scilicet personalem Verbi,

Quod verò dignitas personæ plurimam confe- rat ad meritum, inde clare videtur ostendit: nullus Dignitas enim est qui non longè pluris facit obsequium sibi per sonum plus à Rege vel Principe præstatum, quâm à plebeio. Et fere ad me- binc apertissimè etiam intelligitur quomodo Beatis- ritum. sima Virgo plus mererit, quâm omnes sancti simul: quod scilicet in primo immaculata sive Conceptio- nis instanti, multo plus gratiæ sibi habuerit infulatum, quâm alij sancti in primâ sive sanctificatione.

Secundo responderetur cum P. Hurt. h. d. 5. sect. VI. 6. n. 88. & 89. & idem docet P. Vasq. f. 2. & alij, Deus puni- Deum semper punire circa, præmari ultra condignum: cira, pre- cium condignum. minultra cium ergo nolit Deus solum actum bonum, & in gra- tiâ elicere carere præmio, & præmium huic actui proportionatum sit jam prius datum, dat illi præ- premium majus, quâm meretur, quod infinitam Dei bonitatem & liberalitatem commendat, qui potius multo majus præmium conferre vult ob actum aliquem remissum, quâm permittere ut sine præmio permaneat.

Objecies

VI. At vero in nostrâ sententia statuente gradus heterogeneos, claram reddimus hujus experientiae rationem à priori, cùm enim septimus vel octavus gradus sint entitativè perfectiores sexto, nūquā possunt plura agentia calida tantum ut sex quācumque multiplicantur, producere gradum septimum, vel octavum, cùm agens univocum & quādebeat perfectionē effectū, & aequivocum superare: duo autem, vel etiā centum sexū gradus nūquā possunt aſurgere ad perfectionem septimi, sicut nec centum lupi ad perfectionem leonis, aut centum columbæ ad perfectionem aquilæ. Unde, vel hoc nomine præferenda est hæc sententia, quod scientificè, & à priori procedat, & intellectui laſtificat, quod in contraria sententia occidatur.

VII. Dices; non exigitur à Philosopho ut cujusque rationem reddat à priori, quæ enim ratio à priori cur albedo non producas albedinem, sicut calor producit calorem? Fatorum non semper posse omnīs experientiæ reddi rationem à priori. Dico tamen sententiam, quæ hoc faceret, rerumque naturas hac in parte penetraret, longè præferendam alteri, quæ effectū quidem videre se dicit, causam tamen penitus, se ignorare facetur, & hæret quā in cortice.

VIII. Urgebis cum P. Arriaga hic n. 54. etiam nobis recurrentum esse ad naturas rerum, sicut enim ipsi dixi ideo non posse calidum ut sex producere calorem ut septem in passo sibi applicato, quia est natura accidentis, ut non producat plures gradus in passo externo, quām habeat in se; eandem rationem reddere debemus nos cur non producat tot gradus in subiecto sibi proximo, quorū habet in se.

IX. Rēsp. nos non ideo præcisè dicere agens aliquod non tot gradus in subiecto externo producere, quod habet in se, quia hæc est natura agentis, hoc enim est petere principium, & in idem recidere, quod reprehendimus in contraria sententiæ Doctoribus: sed ideo dicimus agens aliquod, ignem ex. g. non tantum caloris producere in passo externo, quantum in se, quia passum non est adeò benè applicatum, sed aliquantulum distat: Unde si est subiectum illud intime penetratum cum igne, tantum in eo caloris produceret ignis, quantum in se, ut ostendi d. 7. l. 5. n. 4. & 5.

X. Instabis; ergo hanc etiam rationem poterit sententia aſtruiens gradus homogeneos reddere, cur agens calidum ut tria non possit plures gradus in passo sibi proximo producere, quia scilicet passum aliquantulum distat. Nego consequentiam, potest enim adhuc in passo remoto, & minus benè applicato hujusmodi gradus producere, ergo à fortiori producere illos poterit in passo sibi proximo, & melius applicato.

XI. Tandem respondebis cum P. Arriaga hic n. 54. esse primum principium per se notum, non posse amplius passum ab agente naturali intendi, quām ut ipsi reddatur timile in specie qualitatis, & numero graduum. Contrā, si hoc sit primum principium, est etiam primum principium esse gradum illum producendum ejusmodi, ut in his circumstantiis superet virtutem causæ, cū tamē contrarium hīc est manifestum, cū illum ipsum gradum producat in passo remoto, & minus benè applicato, in dī subinde in subiecto longè magis indisposito, ut si calidum ut sex, ubi in aere sibi proximo produxit quatuor, vel quinque gradus caloris, adhuc unum vel alterum producat in nive, ad palum distante. Sicut quia est lumine naturæ notum omne totum esse maius suā parte, ut hominem capite, est eādem operā notum lumine naturæ esse aliquid in homine præter caput. Siquis vero dicat, hoc non esse à Philosopho spectandum, sed crudè stan-

dum axiomati, mirum sanè is censetur habere lumen naturæ.

Recentiores ergo aliqui Philosophi gradum homogeneorum acerrimi defensores dicunt simile posse agere in simile, idque variis experientiis compertum sibi esse affirmant: axioma proinde illud, nequid ultra facetas negoti, rejiciunt. Rem hanc discutiemus sectionibus sequentibus.

SECTIO IV.

Vtrū simile agere possit in simile.

I. Similitudo duplex est, specifica, & gradualis; prima communis est tam substantiæ, quam accidentiis; ignis enim specificè non minus est simili igni, aqua aquæ, leo leoni &c. quam calor calori, aut lux luci. Similitudo gradualis propria est solorum accidentium, dicitque convenientiam in gradibus intentionis. Calor ergo ut sex, & calor ut duo convergent in similitudine specifica, non in graduali: calor ut sex, & frigus ut sex, in similitudine graduali, non specifica: omnium duo calores ut sex convergent in utraque: sicut & duas albedines, impulsus, siccitates, ac laces ut quinque, & sic de aliis.

Quæſtio ergo præſens procedit de similitudine graduali: certum est enim similitudinem specificam non obſtare in accidentibus, quo minus simile agat in aliud sibi hoc modo simile, calidum enim ut sex agit in calidum ut tria, & novum in eo caloris gradum producit. Dixi in accidentibus, in substantiis enim ſubſtantialiter operantibus, simile non agit in aliud simile similitudine specifica, ut ignis in materia una formâ ignis informantam, non inducit aliam, quia materia noua est capax simul duarum formarum ſubſtantialium. Quærimus ergo utrum calidum aut lucidum ut sex in passo sex gradus caloris, aut lucis habente, possit adhuc unum gradum caloris, aut lucis producere, & reddere illud calidum aut lucidum ut septem.

II. Prima sententia affirmat calidum in materia deſiore posse agere in aliud calidum in materia rariore, licet quoad gradualem similitudinem utrumque fit æquale, habeat ex. g. calorem ut sex: & hoc sensu dicunt simile agere posse in simile. Ita Marſil. hic q. 18. Niphus c. 2. q. 2. Scotus 1. 2. Phys. q. 4. & alij. Ratio eorum est, conſtat enim, inquit, experientia ferrum candens ita stupæ calorem intendere, ut concipiat ignem, cū tamē ferrum ipsum non tam raro, mero ignis, ergo ferrum illud primò materiam stupæ reddit sibi in intensione æqualem, postea ſuperiore, ſicque agit in simile.

Sed contrā: hæc experientia nihil probat; primò enim dici potest, ſumnum illum calorem in stupæ, non à partibus ferri produci ultra gradus intentionis quos ipsa in ſe continent, ſed à partibus ignis in partibus ferri latentibus, ut in Phys. dixi d. 1. ſect. 3. n. 10. Secundò dico, totum illum calorem stupæ produci poſſe à partibus ferri, quæ propter maiorem densitatem & conſtitutionem caloreum illum vehementer ſtatum in stupæ producunt, non tamē planè tantum quantum habent in ſe. Ideo autem convertitur ſtupa in ignem, non verò ferrum, quia licet hoc plus in ſe calor habeat quām ſtupa, minorē tamē habet raritatem, & alias diſpoſitiones, quæ plurimum ad ignem citò concipiendum conducunt.

Secunda sententia est aliorum qui inde probant simile agere in simile, quod experientiæ, inquit, conſtit eandem numero qualitatem in passo aliquo, calorem ex. g. ut quatuor, ſe intendere, in dī nonnunquam calor remiſſus ita ſe auget, ut per antiperiſta-

sum excitetur ignis, quod in feno, impedita ejus evaporatione, s̄p̄e contingit; & idem evenire subinde afferunt in sumo columbae.

claritate inter lucernas, quæ proinde magnam luci latitudinem patiuntur, sicque potest earum lux notabiliter intendi.

P. Arriaga hic d. 3. f. 7. n. 125. ait intensum illum
calorem, seu dispositionem ad ignem produci a formis
substantialibus, horum compositionem. Sed contra, sic
enim haec formae directe concurrerent ad destruc-
tione sui. Probabilius ergo videtur refundendum po-
tius hoc esse in cœlum, aut aliquam ex causis uni-
versalibus, quæ sicut animalcula aliqua generant ex
nutri, disponendo prius materiam, in quâ inchoa-
tum quoddam ad hoc temperamentum reperiunt;
ta cum in his compositis inclusæ sint calidæ quæ-
am exhalationes, peculiarem habentes aptitudi-
nem, ut ad ignis introductionem disponantur, pri-
mò temperamentum ad ignem requisitum, & mo-
psam formam ignis in eorum materiam inducent.

Quod verò lucem suam ad invicem mirum in
modum intenderent habere lucernæ, sic ostendo: ubi
primùm très candelæ A. B. C. habentes singula lu
cem ut quatuor, sibi applicantur, A tres gradus lu
cis producer in B. & in eādem totidem eodem in
stante producer C. nec enim est cur non tot gradus
lucis in candelâ illâ producant; si subjectum sit ca
pax, ut jam ostendimus esse, ac in alio quovis passo
sibi applicato. Deinde lucerna B illo etiam instante
in aliis duabus lucernis per quatuor suos primos gradus
lucis producer similiter tres gradus, & per alios
sex gradus quos ab iis tunc recepit, producer etiam
eodem instante reali, in posteriore tamen naturæ,
in singulis altos quinque, cum hi gradus non sint
minus activi prioribus, & hoc modo actione re
ciprocâ, dando scilicet lucem, & accipiendo mirum
in modum intentionem suam augebunt, ut
considerauerit patebit. Hoc inquam sequitur ex hac
sententiâ, cum tamen sit aperte contra omnem ex
perientiam.

Dices; non sequitur hujusmodi lucis augmen- VI.
tum. A gentia enim illa vires suas impendunt in gra- Dicant, nos
duum jam productorum conservatione; unde ultra posse ulie-
tres primos gradus, quos in se se invicem produxe- rius lucer-
runt, non possunt quidquam postea in lucernis illis nas illas lu-
producere. Contrà, non dico gradus illos sequen- cē producerē
tes produci à quatuor primis, hi enim priorēs illos quia jam
tantum sex gradus producunt, quos postea, quam- productam
diu præsentes sunt, conservant. Dico itaque gradus conservant.
sequentes a sex illis de novo productis effici, hi enim Responde-
in nullius gradus conservatione vires suas adhuc im- tur.
penderunt.

Ut hujus argumenti vim declinent, dicunt aliqui luminosum, etiam ut *octo* non producere lucem ut *sex*, vel *septem*, in *pasto vicino*, ut nos opinamur (idem proportione servata afferunt de aliis luminis minoris intensionis) in *o* autem luminosum ut *octo* raro extra se producere millesimam partem suæ in tensionis.

Contra primò: hoc enim est contra communem
Philosophorum sententiam, qui uno ore affirmant
luminosum aliquod, non millesimam solum lucis
sue partem in pasto sibi proximo producere, sed lu-
cem sibi ferme in intentione parem. Contra secun-
dò: experientia ipsa reclamat, quæ, vel oculis testi-
bus, multò clarius probat luminosum ut octo, plus
quam millesimam, vel etiam centesimam lucis sue
partem in subiecto sibi proximo producere, quam
probet simile agere in simile, & unam candelam in-
tendere lucem alterius sibi in gradibus intentionis
omnino equalis: si enim quis chartam, aut manum,
vel aliud quidpiam candelam aliqui admoveat, inten-
sam in illis lumen residuum videtur. Contra tertiò:

Secunda impugnatio hujus sententiae: si luminare aliquod lucidum ut octo in passo sibi apposito non producat, nisi millesimum partem luce lucis, ergo similiter calidum ut octo, seu octo gradus caloribus in igne, non producent in subiecto sibi proximo nisi millesimam partem sui caloris; sed hoc videtur manifeste falsum, ergo. Major videtur certa, sequitur caloribus in igne, non millesimam partem sui caloris.

X.
Minor itaque, quod scilicet falsum sit octo gra- Calor ut
sus caloris in igne non producere nisi millesimam sepius vel
partem sui caloris in passo sibi applicato, probatur; octo, calor
primo enim calor ignis in aqua ebulliente non so- intensum
am plus quam millesimam sui partem, sed calorem extra se
produxit.

*Alius modus defendendi simile posse
agere in simile.*

*Alius modus defendendi simile posse
agere in simile.*

I. **A**lia hac in re sententia est quorundam recentiorum, qui intentionem qualitatum statuenter in gradibus homogeneis, affirmant non similitudinum in materia densa agere in sibi omnino similem, ut quod gradus intentionis in materia rara, sed passim contingere ut duo agentia aequalis omnino intentionis, ac densitatis, vel raritatis, se invicem in calore, luce, & aliis hujusmodi qualitatibus intendant.

II. Hæc sententia, quamvis à suis fautoribus accusatur, & tradatur, & explicetur, mihi nunquam visa est vera. Nititur autem præcipuè quibusdam experientiis, quæ cùm, ut plurimum, ex vitris, & aliis hujusmodi lubricis rebus desumantur, vereor ut sine fitim, ac solidi. Certe non mihi tantè videntur, ut tot jam annis receperissima in schooffs doctrina, quæ similiter dicitur non posse agere in simile, labetatur.

III. Impugnatur hæc sententia primum: si enim una candela æqualis planè intentionis possit aliam intendere, ergo & una pars seu medietas ejusdem candele alterius lucem redderet intentionem, sicut una pars magis intensa in aliam ejusdem agentis minus intensam sæpe agit, quo pæco manus amissum frequenter ex parte calorem à vicinis denudò partibus recipiunt: & si aqua frigida calidæ admittatur, partes illæ, quamvis jam unite in se agunt, & reagunt, ergo idem facient duæ partes æqualis intentionis.

IV. *Sequuntur etiam duo vel tria lumenosa ut quatuor, duas candelas ex. g. decuplo, tunc centuplo plus lucis in se invicem producere, quam in se habebant, quando primum applicabantur. Sequula probatur, agens omnem secundum Phisostrophos effectum ferme aquae intensum in passo sibi vicino, & capace producere potest, ac habet in se, sed hic est subiectum vicinum, & capax, ergo. Minor probatur primis enim supponimus unam candalam esse alteri vicinam: quod autem sit capax majoris lucis, probatur primis enim dicunt hi auctores de facto unam candalam alteri applicatam ejus lucem intendere, si autem semel concedatur posse quidquam agere in aliud simile, & sibi tantillum dissimilare passum, ait limites ab hoc axiomate, simile non agit in simile, praescriptos, transgredi, nulla est ratio cur plures ab agente illo gradus recipere nequeant. Deinde, maximam videmus diversitatem in*

valde intensum producit, sibiisque fermè in intensione æqualem; eosdem enim ferè habet effectus, magnum enim torquet, cibos coquit, & similia, ergo negari nequit quia habeat intensum calorem. Dignum aquæ illi tantisper inferant, videbunt utrum millesimam tantum caloris sui partem in eo producat. Deinde, si calor, aut siccitas ut octo millesimam tantum sui partem in passo externo producat, millesima tantum pars frigoris, aut humiditatis expellatur, siveque in omni re erit nullus plus frigoris & humiditatis, quam caloris, & siccitatis, quod tamen est aperte contra experientiam, nec ab illo admitti potest. Tertio, dispositio ad ignem, etiam in primâ productione, est calor intensus, ut septem ex g. vel circiter, ergo calor in igne potest calorem ut septem producere in passo sibi approximato, cùm possit illud disponere ad ignem.

XI. Hinc infero, si argumentum supra positum nu. 5. si simile a- formetur in tribus calidis ut quatuor, vel sex, habi- turum majorem vim, cùm hic clarum sit posse illa calida non solum plus quam millesimam sui caloris partem in se invicem producere, sed gradus etiam aliquos, & calorem intensum, ut jam ostendit est, ad summum. Primò ergo ponamus tria illa calida ut quatuor vel sex conservari sine illâ admixtione frigoris, ut divinitus possint, tunc statim gradus aliquot caloris in se invicem producent, & illi alios, & sic statim inten- dent se ad summum, ut n. illo 5. diximus; eadem enim tunc de illis ratio est, ac de luminofis. Si autem existant modo connaturali, seu cum admixtione aliquot graduum frigoris, poterunt etiam tot gradus caloris in se invicem producere, quamvis lentiùs, ratione contrarij expellendi.

S E C T I O N I V .

Argumenta contendentia simile posse agere
in simile.

I.
Obj. duns
candelas,
juxta se po-
sitas appa-
vere clario-
res.

II.
Experientia
candelarū,
qua juxta
se ponuntur,
est hac in re d. 3. Gen. f. 7. ait esse manifestum, facis accensæ lu-
cem, à facibus alii circum circa positis, non augeri :

Sed contra: mirum est hanc experientiam afferri tanquam ad oculum patrem, cùm plurimi oculati testes, & qui rem hanc sedulè explorarunt, nihil unquam se hujusmodi in candelis juxta se colloca-
tis advertebant, aut un ex praesenti alterius ul-
lam factam esse lucis accessionem. Unde P. Arriaga dicendum, experimentum fallax, judicium difficile.

III.
Obj. cande-
lam remo-
tiorem vi-
deri per
flammam
vicinoris,
ergo lucem
juam per
lucem illius
trajicere.

Objicunt secundo, & præcipue, etiam experien-
tiā: constat, inquit, unam candelam æqualem plā-
nè intensio-
ni videri per flam-
mam illam trajicere lucem, ergo lucem hujus can-
delæ intendit, cùm intendere nihil aliud sit, quam
lucem luci addere in eadem parte subjecti. Quid ve-
rd lucem per alterius candelæ flam-
mam trajicere, est, inquit, manifestum, nam ut videatur, emittere de-
bet speciem ad potentiam, & per totum medium, alioqui dabitur actio in distans, ergo cùm hæc can-
delæ sit interjecta, per hujus etiam flam-
mam debet speciem trajicere: ulterius, sed species, inquit, non
distinguunt à lumine, vel saltē quicquid vide-

tur, non speciem tantum sed etiam lucem transmis-
tit ad oculum, ergo. Hoc est præcipuum hujus opinio-
nionis fundamentum.

Contra: hoc enim probaret, non simile tantum agere in simile, sed res etiam remississimas agere in maxime intensas, & earum lucem augere. Quod sic ostendo: sicut candela cernitur per flam-
mam alterius, ita res alia fusci coloris, quæque minimum in se habent lucis, si post candelam statuatur, per flam-
mam candelæ videbitur, imò lychus ipse fuligino-
sus, quem candelæ flamma ambit, per hanc videtur :
& si lignum, aut lapis, vel aliud quidpiam subnigri coloris (quod proinde minimum in se lucis continet) in ignem conjiciatur, similiter per ignis flam-
mam videbitur, ergo lucem per illam trajicere, ergo lapis ille & lignum fusco flammæ igitur, lychus fuligino-
sus candelæ lucem intendit. Quod sanè creditu-
admodum est difficile.

Ad argumentum itaque Respondeo, unam can-
delam per aliam sibi similem non trajicere lucem, Vna candela
sed utramque junctis viribus constituere unicum
agens totale, ut mihi est evidens contingere dum plu-
res arenulae, aut muscae videntur à longe ut ostendam in libris de Anima, & plurimi affirmant de
duabus levantibus idem pondus, trahentibus cym-
bam &c. ex quo proyent, ut lucem ulterius, & in
majore intentione extra se producant, quæ singu-
la producerent sigillatim: multitudo enim partium,
ut conflat, conducit ad agendum. Non tamen in se
invicem agunt, nec extra se lucem producent inten-
sorem, eā quam in se continent. Neque hinc sequi-
tur, dum candela remotior videtur per proximiori-
rem, dari actionem in distans, licet candela illa per
vicinorem nec speciem, nec lucem trajicere, nam ut
in Physicis ostendit d. 3. f. 2. n. 11. ad vitandum actionem in distans, non requiritur ut agens agat per om-
ne id quod interponitur inter illud & effectum, sic
enim una pars ejusdem candelæ agere deberet in
aliam, medietas scilicet à visu remotior in medie-
tatem propinquior, sed sufficit quod nihil mediet
quod non sit vel agens, vel passum, ut hic contingit,
duæ enim hæc candelæ, ut dixi, constituunt, unum
agens totale.

Contra hoc insurgunt hujus opinionis patroni & VI.
ajunt, gratis, & contra experientiam dici duas il-
las candelas attemperare suum concursum, & in
unum agens totale coalescere: gratis, quia nulla
hujus rei ratio afferri potest: contra experientiam, faciunt
clarè enim constat ex additione novæ candelæ non
remitti lumen alterius.

Ad primum resp. non gratis dici luminosa illa jun-
ctis viribus concurrere, id enim in aliis rebus passim
doctent Philosophi, ut in exemplo proximè posito
arenularum, & de duabus vel tribus levantibus idem
pondus, nec enim unus levat unam partem ponderis,
alius aliam, sed quisque simul cum aliis levat totum.
Sic in praesenti, non producit una candela unam par-
tem lucis, alia aliam, sed utraque totam. Nec ulla
videtur ratio assignabilis, cur utraque candela hoc
modo concurrere non possit.

Ad secundum de experientia dico, non afferere VIII.
me ex appositione secundæ candelæ lumen prioris
remitti, sed, si sermo sit de lumine in ipsa candela
flammatæ existente, afferro ex adjunctione alterius can-
delæ nec augeri illud, nec minui: si vero loquamur
de lumine jam ab utrâque candela in aere, aut alio
passo externo, chartâ scilicet, aut pariete, producto,
dico, hoc lumen esse intensius post adjunctionem
secundæ candelæ, quam antè, nec dari tunc attem-
perationem concursus hoc sensu, quasi prima can-
dela minus fortiter operetur quam antea, sed opera-
tur fortius: quo enim sunt plura agentia, eo effectus
est

est major, sicut quo plures partes plumbi, aut terræ sibi invicem conjunguntur, eo impetus & gravitatio est intensior, ac motus concitator.

IX. *Objiciuntur experientiam lumenum diversorum colorum.*
Tertio & præcipue contra hoc quod dicimus duas illas candelas junctis viribus operari per modum unius agentis totalis, aliam experientiam opponunt, ut probent candelas illas operari singulas, seu diversas, & non simultaneo concursu, seu per modum unius. Tribus, inquit, lucernis (singularum lucem distinctionis gratia) ponamus esse diversi coloris, rubri, viridis, & cærulei) objiciatur tabula in cuius medio sit foramen è diametro oppositum lucernæ rubrae, quæ inter tres sit media. In hoc casu tres hæ lucernæ per foramen illud tria diversa lumina in oppositum parietem trahent, non confusæ, & per modum unius, sed sigillatim, ita ut in pariete adverso non unum lumen mixtum, sed triplex diversum appareat, rubrum, cæruleum, viride, sive quodque lucernæ correspondens.

X. *Reph. lucernæ illas aspergunt ad tabulam concurre per modum unius agentis totalis.*
Hoc argumentum est plausibile: puto tamen non difficulter solvi posse. Dico itaque tres illas lucernas, si non coercentur, quo minus quaqueversum radios suos versus latitudinem diffundant, in totâ parte aeris usque ad tabulam, & in foramine ipso concurre per modum unius agentis totalis, nec operari sigillatim, ita ut lucerna rubra producat lumen rubrum, viridis viride, cæruleum cæruleum, sed omnes tres conjunctæ concurrunt ad lucem producendam, quæ realiter & est rubra, & viridis, & cærulea, & singulæ partes intensio illius lucis omnia hæc tria prædicata in se identificata continent: sicut eadem visio frequenter est indivisibiliter visio albedinis & nigredinis, & plura objecta concurrunt ad speciem objectivæ indivisibilem. De quo plura in libris de Anima.

XI. *Si cornu radij coercentur non concurrunt simul, sed singula.*
Dixi, si lucernæ non coercentur quo minus quaqueversum radios suos versus latitudinem diffundant: si enim, ut quandoque sit, ita vitris quibusdam cohibentur, ut non nisi in foramine illo in medio tabulæ earum vis operativa conjungatur, ubi se intersecant, tunc illuc primum agunt per modum causæ totalis, & lucem tria illa prædicata seu colores identificatos continentem illic tantum producent.

XII. *Ex alterâ parte tabula non concurreunt.*
At verò lucem quam ex alterâ parte tabulæ per illud foramen producunt, non efficiunt per modum unius cause totalis, seu omnes unam, sed singulæ suam. Ratio est clara, tabula enim impedit quo minus hoc modo concurrant, cùm nullum punctum spatij vel parietis sit, à quo per foramen illud lineâ recta ad omnes tres, vel etiam ad duas ex illis candelis duci possit, unde nil mirum, si ex alterâ parte tabulæ operentur sigillatim.

S E C T I O VII.

Objectiones contra heterogenitatem graduum.

I. *Non inconvenienter loquitur, quæ qualitas omnes non eodem modo componuntur.*
Objicies primò: non loqui nos consequenter, qui qualitates quasdam, ut constat ex sec. secunda, asserimus componi ex gradibus homogeneis, alias ex heterogeniis. Resp. nullam hic esse inconvenitiam, nec enim eadem necessariò esse debet omnium qualitatum compoſitio. Sicut quod res aliquæ componantur ex materiâ & formâ, non sequitur debere omnes hoc modo componi, cùm peculiaris esse posse ratio de quibusdam, quæ non reperitur in aliis. Unde, ut supra videmus d. 3. de cœlo f. 3. multi & graves auctores docent cœlum hoc modo non componi, sed esse corpus simplex. Specialis ergo simili-

ter esse potest ratio, cur licet qualitates aliquæ sint homogeneæ, aliae tamen componantur ex gradibus heterogeniis, ut ostendimus suprà sect. 3.

Objicies secundò: ex opinione de heterogenitate graduum sequi dati infinitum simpliciter, cùm *Compositione ex gradibus heterogeniis non arguit infinitum simpliciter.* sint infinita partes, & una in perfectione aliam excedat, ergo quæ superat infinitas, quarum una est perfectior alia, erit in perfectione simpliciter infinita. Distinguo ultimum consequens, quæ superat infinitas determinatas & signabiles, concedo; infinitas proportionales, nego: sed solum est infinita secundum quid, & perfectione proportionali. Deinde, idem, quoad hoc, est in gradibus homogeneis, supposita opinione de compositione continui ex partibus & punctis, nam si sint infinita partes, & singulæ addant perfectionem, qualitas illa erit infinitè intensa. Idem etiam est quoad molem in quantitate, sive non est hic peculiaris difficultas, cùm excessus iste sit solum proportionalis, & indeterminatus, non determinatus, & simpliciter.

Objicies tertio: argumentum Theologicum: ex III. nostra nimur sententiâ sequi, per actum remissum Ob. sequi cujuscunque virtutis posse hominem mereri majus unum plus præmium, quam per actum valde intensum charitatis: ponamus enim duos homines, quorum alter habet gratiam ut sex, alter solum ut unum, hic elicit actum remissum, quam actum charitatis ut tria, ille actum eleemosynæ ut alium per duo, prior solum habebit pro præmio gratiam ut quatuor, secundus gratiam ut septem, nam meretur aliquod præmium, ergo debet ipsi aliquid gratia dare; sed, quæcumque gratia datur, debet secundum hanc sententiam esse major sexto gradu, cùm per hunc actum intendatur prior gratia, ergo per actum remissum mereretur quis plus, quam alius per infinitum.

Si dicantur gradus gratiæ esse similes, & intensio nem in ea fieri per partes homogeneas, quod suprà *Reph. concea* verius esse asserimus de omnibus qualitatibus non *dendo actum remissum* operativis, & etiam de operativis æquivocè, cessat *illius esse* vis argumenti, ut constat. Sed quomodo quæcumque fiat *magis merita* intentio in gratiâ, respondeatur cum P. Suarez To. I. *torium acta* in 3. p. d. 4. lect. 4. concedendo totum: cuius ratio est, *intensa alterius.* quia non ex merita majori intensione actum est spe-
candum meritum, sed ex dignitate etiam personæ: persona autem, quæ habet plus gratiæ, est dignior, & consequenter actus omnes ab ipsa ut asserta tali gratiâ procedentes, sunt digni majori præmio, cùm dignificantur à gratiâ in animâ illius existente, ut ostendi d. 4. de Incar. f. 3. Unde quodvis opus meritorium, quod Christus in quæcumque remissione eliciisset, fuisse valoris & meriti simpliciter infiniti, ob gratiam scilicet personalem Verbi.

Quod verò dignitas personæ plurimum confe- *V.* *Dignitas* rat ad meritum, inde clare videtur ostendi: nullus enim est qui non longè pluris facit obsequium sibi *per personam plus* à Rege vel Principe præstatum, quam à plebeio. Et *per* *remissum* *con-* *siderat ad meri-* *tum.* hinc apertissime etiam intelligitur quomodo Beatisimæ Virgo plus mereretur, quam omnes sancti simul: quod scilicet in primo immaculatae sive Conceptio- nis instanti, multo plus gratias sibi habuerit infusum, quam alii sancti in prima sua sanctificatione.

Secundò respondeatur cum P. Hurt. h. d. 3. sect. VI. 6. n. 88. & 89. & idem docet P. Vasq. f. 2. & alij, *Deus punie* *Deum semper punire cœtra, premari ultra condignum;* *cœtra, pre-* cùm ergo nolit Deus solum actum bonum, & in gra- *mitultra* *condignum.* tiâ elicitum carere præmio, & præmium huic actui proportionatum sit jam prius datum, dat illi præmium majus, quam meretur, quod infinitam Dei bonitatem & liberalitatem commendat, qui potius multo majus præmium conferre vult ob actum aliquem remissum, quam permittere ut sine præmio permaneat.

Objicies

VII.

Objicies quartò: res diversæ speciei non possunt inter se uniri, & continuari, ergo nec hæc partes qualitatum. Respondetur distinguendo antecedens, res diversæ speciei completæ, & quæ invicem non ordinantur ad constituendum unum totum, non possunt continuari, concedo antecedens; res diversæ speciei incompletæ, & quæ ordinantur ad constituendum unum tertium, nego: sicut multi ex adversariis concedunt de partibus heterogeneis formarum perfectorum viventium, ut sunt caput, collum, pectus equi, aut leonis: has enim partes videmus inter se continuari ad constituendum unum animal. Uniuntur vero hi omnes gradus immediate eidem parti subjecti, non tamen immediate sibi, sed octauus gradus unitur tantum septimo, septimus octavo & sexto, & sic de ceteris.

VIII.

Objicies quinto: si gradus sint heterogenei, queretur, superfluum esse primum adveniente secundo, & secundum adveniente tertio, & consequenter debere his advenientibus, perire, cùm natura, ut suppeditat necessaria, ita abhorreat superflua. Ex eo quod gradus sint heterogenei, nulla sequitur superfluitas. Sequela probatur, tertius enim gradus est perfectior primo, & secundo, ergo illi sunt superflui, cùm quidquid possit præstare primum, possit tertius, & idem est de aliis omnibus gradibus, sicut adveniente octavo, alijs omnes debent perire. Resp. ut aliquid non sit otiosum, vel superfluum, sufficit quod ulli muneri deserviat, hic autem gradus inferiores, cùm sint naturaliter subordinati superioribus, sunt aliquo modo dispositiones ad illos, sicut quantitas est aliquo modo dispositio ad alia accidentia, primæ qualitates ad secundas, diaphaneitas ad lucem &c.

IX.

Dices; quare tamen sunt dispositiones activæ, ostenditur, cùm nihil agant; totum enim quod potest primus, vel secundus, potest tertius. Resp. primò, esto, pro presenti nihil agerent gradus illi, adhuc non esset superflua eorum activitas: sicut juxta adversarios licet lux non producat calorem in præsentia caloris, adhuc non est superflua in luce virtus caloris productiva, quia potest illam producere in absentiâ agentis calidi. Sic in præsenti, ubi destruet fuerint gradus superiores, operari poterunt inferiores. Et hoc expedit bono, tum universi, tum illius subjecti in quo sunt hæc qualitates, ut nimirum possint agere in sua contraria, & se usque ad ultimum defendere, quod tamen non possent si unus tantum esset gradus activus in subjecto, sicut enim, eo ablato, nullas haberet vires ad resistendum contrariis. Secundo dico, etiam dum adhuc alijs gradus, operari hos & concurrent simul cum gradibus superioribus ad gradus illos, quos possent producere si essent soli, & sine gradibus superioribus, juvant enim gradus superiores ad illos gradus citius, & in majori distantia producendo: sicut enim multitudo partium in diversis subjectis hoc præstat, ita & multitudo graduum in eodem.

X.

Duo intellectus non possunt esse in eadem anima. Et hinc clare solvitur quod objiciunt aliqui, nihil præstare posse unum intellectum imperfectum quod non possit præstare perfectior, ergo adveniente perfectiore intellectu, deberet prior cessare. Resp. enim non posse concurrent simul duos intellectus ad eundem actum, vel saltem non juvare quidquam ad actum illum majori celeritate eliciendum. Imò retorqueri potest argumentum, duo intellectus aequalis perfectionis non possunt esse in eadem anima, ergo nec duo gradus caloris aequales in eodem subiecto.

XI.

Cur non possit anima vegetativa esse simul cum rationali. Refellitur etiam quod objici solet, adveniente anima rationali in materiam, perire animam vegetativam, sicut antea fuisse in illa materiâ, quia nimirum esset superflua. Hoc, inquam, primò retorquetur, nam non minus repugnat esse simul duas

animas rationales ejusdem omnino rationis, quæ animam vegetativam simul cum rationali, quæ etiam est vegetativa, ergo nec poterunt duo gradus similes & homogenei esse simul in eodem subiecto, quod tamen affirmant adversarij. Ratio ergo cur non possit anima vegetativa esse simul cum rationali est, quia nec est dispositio ad illam, cùm dispositiones sint accidentia, nec alij usi deserviret, quidquid enim præstare possit anima rationalis cum hac formâ, possit sine illâ; idque æquè commodè, cùm anima rationalis sit formaliter vegetativa: gradus autem inferiores, ut dixi, juvant superiorum ad effectus celerius, & in majori distantia producendo.

SECTIO VIII.

Alia quedam argumenta contra compositionem qualitatum ex gradibus heterogenes.

Obijcit sexto P. Arriaga hic d. 3. f. 3. n. 75. si plures partes lucis omnino similes ponerentur in eadem parte subjecti, plus lucis producerent in aere vicino, & perfectiore speciem, ac visionem in oculo, sicutque major lux perciperetur in illo objecto, quæ si ibi non essent tot primi gradus lucis, ergo ex eo quod modò appareat major lux in aere, non rectè quis intulerit esse ibi plures gradus inæquales, seu heterogeneos, cùm homogenei ad hoc sufficiant.

Resp. hoc argumentum in meis principiis nullam habere vim; non enim inde infero, calorem, lucem, & alias qualitates operantes univocè componi ex gradibus heterogenes, quia major lux aut calor in subiecto aliquo percipitur, sed ob incommoda quæ sequentur si componerentur ex gradibus homogeneis, ut ostendi supra sec. tertiam.

Obijcit idem septimo, n. 80. liquor aliquis perfectè ruber producit perfectam speciem ruboris in oculo, si tamen admisceatur aqua, minus perfectam producit speciem, & non videtur adeò ruber, ergo miscetur intensio non sit per gradus perfectionis, sed solum per additionem graduum similium in eadem parte subiecti.

Huic objectioni respondent quidam, per admixtionem aquæ destrui aliquos gradus intensiōis illius rubri coloris, & propterea, inquit, minus movet visum. Sed contra hoc est, nam aqua nullum in se habet colorem nec appetit quare non possit manere permixta colori rubro, quin partem illius destruat. Deinde, affirmant multi si aqua misceretur vino, posse artificio quodam extrahi denud totam aquam, & tunc vinum appetere ejusdem planè coloris atque appetebat ante admixtionem aquæ.

Hoc etiam argumentum in meâ sententiâ non urget, qui non inde deduco qualitatem componi ex gradibus heterogenes, quia appetit major quæ antea, sed ob alias causas allatas sec. tertiam. Resp. tamen idem in hoc casu rubedinem in liquore illo rubro non ita perfectam sui speciem in oculo producere, quia per interpolationem aquæ partes vini magis à se invicem separantur, quo autem partes aliquæ agentis magis inter se uniuertur, fortius agunt. Sic in ferro calefacto non est tam intensus subinde calor, atque in aere, vel flammâ, & tamen calor rubrum liquori rubro, non probat glutinosum, sed est rubrum, & tunc possit geri, tunc est rubrum.

SECTIO

S E C T I O I X.

Reliqua circa intensionem qualitatum.

I. **Q**uæres primò, utrum certus sit statuendus numerus graduum; an intendi qualitates possint ulteriùs, & ulteriùs in infinitum? Quod aliis terminaturalibus nis proponi solet, an in intensione qualitatum detur non datur maximum? Resp. quoad qualitates supernaturales, maximum, sed intendi possunt in infinitum. gratiam, lumen gloriæ, actus & habitus fidei, spei, charitatis, &c. posse eas intendi in infinitum. Quia non est ex quo capite limitentur, non ex parte efficientis, cùm causa efficientis sit solus Deus, non ex parte subjecti, cùm recipiantur in potentia illius obedientiali; nec demum ex parte objecti; cùm Deus sit magis ac magis cognoscibilis, amabilis, & participabilis in infinitum.

II. **Q**uoad alias qualitates, videtur necessariò statuendus certus alquis, & determinatus numerus graduum, in qualitatibus saltem activis, quæ habent contrarium, ut in quatuor primis: & licet vocari potuisset duodenarius numerus, vel vigesimus, aut etiam fortasse centesimus; communiter tamen à Philosophis claritatis gratiâ vocatur octonarius. Ratio hujus est, quia primus gradus frigoris ex naturâ suâ expellit ultimum seu supremum, & perfectissimum caloris, habetque cum eo peculiarem repugnatiā, ergo debet esse aliquis hujusmodi gradus supremus determinatus, cum quo ipsi intercedat hæc oppositio, & quem determinatè expellat: quod tamen fieri ex ipsis harum qualitatum naturis non posset, si nullus esset determinatus numerus graduum, ut constat, nec enim determinata oppositio reperiit potest, nisi inter gradus determinatos, & determinatè sibi repugnantes.

III. **D**ixi, in qualitatibus quæ habent contrarium, nam in luce videntur posse plures, & plures gradus superaddi naturaliter in infinitum: primò enim hic non est illa determinata oppositio inter gradus, cum lux non habeat contrarium. Secundo, subjectum non est limitatum ad octo solum gradus; subjecta enim quæ hoc modo limitantur ad certum numerum graduum, sicut habere non possunt plures, ita nec determinato illo numero carere. Sic materia prima, quæ est capax unius solum formæ, debet semper unam habere. Sic mixta omnia habere debent octo gradus vel frigoris vel caloris: at verò videntur aërem nunc habere plus, nunc minus, nunc nihil lucis, ergo non est illi praefixus certus numerus graduum lucis, sed potest plures & plures habere in infinitum. Idem videtur de impetu, in d. amore & odio circa idem objectum, hic enim licet sit oppositio, non tamen est peculiaris illa respondentia in gradibus, cùm quivis maximè remissus actus odij expellet intensissimum amoris, & è contrâ.

IV. **Q**uæres secundo, utrum qualitates naturales habentes contrarium, possint saltem divinitus augeri in infinitum? Non est quæstio utrum possit Deus qualitates has augere addendo novos gradus similes prioribus, ut decem alias gradus ut octo, ut septem, ut sex &c. de hoc enim non est dubium, sed utrum divinitus sint possibles plures gradus heterogenei supra octavum, ut nonus, decimus, &c. qui licet naturaliter uniri his non possint, possint tamen

supernaturaliter in igne, aquâ, ferro &c. Resp. posse qualitates illas hoc modo augeri supernaturaliter in infinitum. Ratio est, quia non apparet ex quo capite id repugnet; non ex parte agentis, agens enim est ipse Deus; nec ex parte subjecti, quia solum obedientialiter eos recipit; nec demum ex parte ipsius qualitatis, quidni enim intendi ulterius & ulterius poterit in infinitum, sicut extendi?

In his autem gradibus supra octavum non est illa peculiaris oppositio inter aliquos gradus determinatos, cùm nullus sit supremus in ordine ad divinam bus non datum, cui aliis determinatè opponatur. Idem tur maxime dico de minimo, nempe qualitates istas non minima habere minimum in intensione, sed posse in minore & minore intensione produci in infinitum.

Quæres tertio quibus rebus competit intensione? **V.** Actioni productivæ qualitatis intensibilis videtur eodem modo competere intensione, ac qualitati ipsi quam productum, cùm ut quo videatur habere tot gradus, atque illa ut quod. In quantitate reperiit non posse intensionem videtur clarum; intensione quippe fieri debet in eadem parte subjecti, quantitas autem naturaliter petit habere partes extra partes, easque impenetrabiles: cùm ergo duas partes quantitatis non possint esse naturaliter in eodem loco, multò minoris in eodem subjecto.

Ubicatio etiam, & duratio non intenduntur vel remittuntur; nec enim unus homo magis aut minus est in hoc loco, aut tempore quam alius, si uterque in illo existat: nec aliunde ulla appareat ratio cur intenduntur, sicut appareat in actione productivâ qualitatis intensibilis; quod enim una res difficultius moveatur loco quam alia, non provenit ex ubicacione præcisè, sed vel ex majore pondere, vel virtute restitutiva seu majoribus viribus, quibus propellenti activè resistit. Quid de relatione dicendum sit, tamen pendet ab illâ quæstione, utrum Relatio distinguatur à fundamento & termino: de quo suo loco.

Principia ergo difficultas est de formâ substantiali, quam licet omnes ferent Philosophi cum Aristotele cap. de substantia dicant, sicut & omnem aliam substantialiam, non suscipere magis & minus, in assignanda tamen ratione non parum eos laborare video. Ratio ergo assignari potest primò, quia substantia est quasi basis, & fundamentum rei, ac proinde licet alia, quæ ipsi accidunt, intendi possint, & remitti, non tamen ipsa forma substantialis, sed omnino eadem manere semper debet firma ac stabilis. Deinde, non aliam ob causam assignamus intensionem in qualitatibus, nisi quia quotidiana ad hoc experientia cogimur: nihil autem ad hoc cogit in forma substantiali. Præterea anima rationalis posset intendi; si enim hoc ipsi non repugnet ex conceptu formæ substantialis, ex nullo certe capite repugnat; nam non ex eo quod sit spiritus, qualitates enim spirituales intenduntur, & remittuntur.

Quæres quartò, quomodo uniantur gradus intensionis? Resp. quoad unionem cum subjecto, singularæ partes intensionis uniuntur totidem unionibus distinctis, quæ sunt partes: si enim omnes unicâ unione subjecto unirentur, quoties minima pars destrueretur, periret etiam unio omnium aliarum partium. Quomodo verò gradus uniantur inter se, dicendum est supra sec. septimâ, *4. septimo.*